

Utredning av lisensiering for deling og gjenbruk av forskningsdata

Bakgrunn

Åpenhet og kunnskapsdeling står i sentrum for forskning og innovasjon. Den teknologiske utviklingen har ført til endringer i hvordan forskning utføres og hvordan resultatene deles og kan brukes på nye måter. Forskning og innovasjon blir i stadig større grad drevet framover av tilgangen til nye og store datamengder. Resultatene av offentlig finansiert forskning er et fellesgode som har verdi både for vitenskapen og samfunnet. Regjeringen har gjennom en rekke styringsdokumenter og retningslinjer de senere årene understreket viktigheten av dette.

For forskeren og forskningsinstitusjonene kan det likevel være utfordrende å følge regjeringens krav om deling og mer åpenhet fordi det blant annet er en del usikkerhet knyttet til rettigheter og andre juridiske forhold. I denne sammenheng er bruk av ulike lisenser en aktuell problemstilling. Lisenser har blitt mye diskutert i forbindelse med krav om åpen publisering både i Norge og internasjonalt. En nylig rapport fra Unit, skrevet av førsteamanuensis ved UiB Torger Kielland, behandler særlig Creative Commons-lisenser og håndtering av opphavsrettslig vernede publikasjoner ved forskningsinstitusjonene. Kiellands rapport behandler ikke forskningsdata, og innspill fra forskningssektoren peker på et behov for videre utredningsarbeid om rettighetshåndtering og lisensiering også når det gjelder forskningsdata.

Det er et behov for en systematisk gjennomgang av hvilke typer data som genereres gjennom forskning, hvilke delingsrestriksjoner som eventuelt er heftet ved datatypene og hvilke lisenser som egner seg for å oppnå mer deling og gjenbruk. Det er videre behov for å diskutere overordnede konsekvenser av lisensbruk for blant annet publisering, kommersialisering og åpenhet i forskningen. Det er også behov for overordnede diskusjoner knyttet til hvordan forskningssystemet bør innrettes, herunder hvilke kompetanser som må styrkes, for å tilrettelegge for mer deling og gjenbruk av data.

På vegne av Kunnskapsdepartementet setter Forskningsrådet ned et utvalg som skal utrede rettighets- og lisensspørsmål i forbindelse med deling av datasett i forskningen.

Utvalg

Utvalget skal representere bredden av fagområder i forskningssektoren, samt jurister innen immaterialrett/personvernrett. Medlemmene skal representere både UH-sektor og instituttsektor, og skal også representere alle landsdeler. I tillegg skal næringslivs- og samfunnsperspektivet være representert i utvalget. Utvalget består av følgende medlemmer:

Navn	Stilling	Arbeidsgiver, geografisk område
Magnus Aronsen, utvalgsleder	Førsteamanuensis, molekylær kardiologi	UiO/OUS Institutt for medisinske basalfag, Oslo
Koenraad de Smedt	Professor, datalingvistikk	UiB, Bergen
Ingrid Heggland	Førstebibliotekar	NTNU, Trondheim
Liv Dingsør	Daglig leder	DigitalNorway, Oslo
Stein Tronstad	Seksjonsleder	Norsk polarinstitutt, Tromsø
Ole Petter Pedersen	Redaktør	Teknisk Ukeblad
Inger Berg Ørstavik	professor	UiO, juridisk fakultet, Oslo
Tobias Mahler	professor	UiO, Juridisk fakultet, Oslo

Mandat

Nasjonal strategi for deling og tilgjengeliggjøring av forskningsdata slår fast at forskningsdata skal være så åpne som mulig, men så lukkede som nødvendig. Det er en målsetning at resultatene fra offentlig finansiert forskning skal bidra til verdiskapning og komme allmennheten til gode. Hensiktsmessig og konsistent bruk av lisenser, som understøtter enklere deling på tvers av fagfelt og sektorer og som er i samsvar med internasjonale anbefalinger og praksis, vil være av stor betydning i denne sammenheng.

Utvalget skal utrede rettighets- og lisensspørsmål i forbindelse med deling av datasett i forskningen ved å gjennomgå relevant lovverk, beskrive ulike typer lisenser og vurdere konsekvenser av forskjellige lisensvalg (både for forskeren, institusjonene og samfunnet). Utvalget bes også om å diskutere hvilke forutsetninger som må være på plass for å nå målene om mer deling og gjenbruk av forskningsdata.

Oppdraget er todelt og skal resultere i to leveranser.

1. I fase 1 skal utvalget gi sine anbefalinger om hvilke prinsipielle diskusjoner som bør tas, hvilke strukturelle endringer som bør vurderes og eventuelt hvilke lovverk som bør gjennomgås på nytt for at Norge skal oppnå mer deling og gjenbruk av forskningsdata. Utvalget bes i denne fasen om å se sitt arbeid i sammenheng med andre pågående initiativ som er satt i gang for å bygge kunnskap om data og datahåndtering i ulike samfunnssektorer. Første leveranse vil materialiseres i et notat fra utvalget til Kunnskapsdepartementet (høst 2020). Notatet vil danne grunnlag for neste fase i utvalgsarbeidet.
2. I fase 2 vil utvalget invitere til en åpen prosess med ulike møteplasser, diskusjonsarenaer og innspillmuligheter, slik at alle relevante interessenter får presentert sine synspunkter. Den endelige leveransen fra utvalget vil være en oppsummerende rapport fra arbeidet, samt et sett nasjonale anbefalinger om bruk av lisenser på forskningsdata (sommer 2021).